

Kulturdepartementet
Postboks 8008 Dep.1
0030 OSLO

Oslo, den 7. februar 2020

Høring om gjennomføring av EUs direktiv om kollektiv rettighetsforvaltning og om åndsverklovens rekkevidde for nærstående rettigheter

Gramo viser til Kulturdepartementets høringsbrev av 6. desember 2019 med referanse 19/6342, og takker for muligheten til å komme med innspill.

Vi har delt vårt høringsvar for CRM-loven opp i generelle bemerkninger innledningsvis og spesifikke bemerkninger til enkelte av de foreslåtte bestemmelsene.

I siste del av høringssvaret vårt kommenterer vi endringsforslagene til åndsverkloven (åvl.) vedrørende avtalelisens og verneregler.

1. Generelle bemerkninger

Gramo er i all hovedsak positiv til innholdet i Kulturdepartementets lovforslag, og støtter at lovteksten holder seg nært opp til direktivteksten. Det gir rettighetshaverne bedre forutsigbarhet og konsistens mellom de ulike lands CRM-lover.

Vi mener at det både er riktig og hensiktsmessig at det i EU/EØS etableres ensartet harmonisert rammeverk for forvaltningen av rettigheter og vederlag - slik at rettighetshaverne sikres transparens, åpenhet og demokratisk kontroll.

Gramo er positive til at rettighetshavernes stilling styrkes ved at de kollektive forvaltningsorganisasjonene er velfungerende og effektive, med klare rammer for hvordan rettigheter håndteres, og retningslinjer på hvordan vederlag oppkreves og fordeles gjennom forvaltningssystemene.

God forvaltningsskikk, som direktivet legger opp til, er også viktig for brukernes tillit til forvaltningsorganisasjonene - noe som bl.a. bidrar til forutsigbarhet og betalingsvilje.

Gramos praksis samsvarer langt på vei med formålet og kravene som stilles til organisasjonene det foreliggende forslaget til direktivets gjennomføring i norsk rett. Lovforslaget anerkjenner også den kollektive forvaltningspraksis som allerede finnes på vårt område med bl.a. mulighetene for å delegerer beslutningskompetanse. Gramo er godt forberedt på å gjøre de nødvendige CRM-tilpasningene som den nye loven krever.

Gramos primæroppgave er å kreve inn og fordele vederlag, jf. åvl. § 21. Dette innebærer allerede i dag krav til likebehandling ovenfor Gramos ikke-medlemmer (utenforstående rettighetshavere).

2. Spesifikke bemerkninger til lovbestemmelsene (kronologisk)

§ 1 Lovens formål

Gramo støtter at formålet skrives inn i loven som en egen bestemmelse. Det gir en god veiledning i tolkningen av lovens øvrige bestemmelser.

§ 2 Lovens virkeområde

Gramo er positive til at hovedtrekkene i lovforslaget følger direktivets struktur, slik også har vært tilfelle for gjennomføringen i de øvrige nordiske land.

Departementet foreslår at lovens virkeområde ikke avgrenses geografisk etter hvor organisasjonen er etablert, men at spørsmålet om reglens anvendelsesområde avgjøres etter alminnelige jurisdiksjons- og lovvalgsregler. Gramo ønsker en presisering om at kollektive forvaltningsorganisasjoner og uavhengige forvaltningenheter som ikke er etablert i EU/EØS, men som er aktive i Norge, blir helt eller delvis omfattet av CRM-loven. Dette for å sikre at hensynet til likebehandling i territoriet Norge kommer klarere frem, da det i noen tilfeller kan være vanskelig å anslå hvilket territorium en organisasjon er etablert i.

Det skal ikke være mulig å omgå reglene i direktivet gjennom valg av juridisk form for en kollektiv forvaltningsorganisasjon. I Norge fordeles en rekke vederlagsmidler i fond som er organisert som stiftelser. Vi ber departementet redegjøre nærmere for hva som menes med *“gjelder så langt det passer for kollektive forvaltningsorganisasjoner som er organisert som en stiftelse”*. Som nevnt i høringsnotatet har ikke stiftelser medlemmer, slik at det kan stilles spørsmål om det er en «organisasjon» slik CRM-direktivet legger opp til. En stiftelse har et formål som dem som forvalter stiftelsen skal ivareta. Siden stiftelsen ikke har medlemmer, utelukkes rettighetshavers mulighet til ta del i beslutningene. Stiftelser er særskilt regulert i egen lov og har et eget tilsyn. Gramo har ikke vurdert om det finnes annen motstrid mellom stiftelsesloven og den foreslåtte CRM-loven, men ber departementet se nærmere på dette.

Bestemmelsene i kapittel 4 og § 24 tredje ledd og § 30 gjelder for medlemsorganisasjonene i en kollektiv forvaltningsorganisasjon, så fremt den kollektive forvaltningsorganisasjonen har besluttet at medlemsorganisasjonen skal fordele rettighetsvederlag. Gramo støtter bestemmelsene og vil påpeke at disse er særdeles viktige for forvaltningsorganisasjoner som håndterer obligatoriske rettigheter (f.eks. tvangs- og avtalelisenser). På generelt grunnlag

mener Gramo at alle organisasjoner som mottar rettighetsvederlag fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon, skal utarbeide åpenhetsrapport, jf. lovforslaget § 34.

Gramo er allerede godkjent som oppkreivingsorganisasjon for vederlag etter § 21 i åndsverkloven. Godkjennelsen dekker kringkasting og annen offentlig fremføring unntatt videresending. Verken innkreivingen eller fordelingen i medhold av § 21 skiller mellom foreningens medlemmer og ikke-medlemmer, jf. forskrift til åndsverkloven § 3-4. Likevel eksisterer det fortsatt en bestemmelse i denne forskriften § 3-3 som forskjellsbehandler rettighetshaveres rett til medlemskap i Gramo. Gramo mener denne forskriftsbestemmelsen er i strid med direktivet og ber departementet oppheve den.

§ 3 Definisjoner

Vi er enig med departementet at Gramos virksomhet omfattes av direktivet, og således av CRM-loven.

§ 4 Forbud mot å pålegge rettighetshaverne unødige plikter

Direktivet legger opp til økt valgfrihet for rettighetshaver med tanke på å forvalte rettigheter. Dette innebærer rett til oppsplitting over flere medlemskategorier, ulike territorier mv. Gramo er positive til økt valgfrihet, men valgfriheten kan innebærer økte administrasjonskostnader, jf. direktivet artikkel 3 bokstav i. Så lenge kostnader knyttet til administrasjon er begrunnet og dokumentert, mener Gramo direktivet ikke er til hinder for en differensiering av kostnader knyttet til f.eks. medlemskategorier. Dette kan innebære en lavere administrasjonskostnad i enkle kategorier og en høyere administrasjonskostnad i mer kompliserte kategorier.

§ 5 Rettighetshavers rett til å velge kollektiv forvaltningsorganisasjon

Gramo er godkjent av Kulturdepartementet på sitt område som eneste organisasjon for åvl. § 21 (legalmonopol). Vi er enige med departementet at det kun bør være én oppkreiver per rettighetsområde - også for avtalelisens.

§ 6 Rettighetshavers rett til selv å gi tillatelse til bruk

Gramo mener denne bestemmelsen ikke er relevant for forvaltningen av tvangslisensen etter åvl. § 21. Den hører inn under åndsverkslovens enerettsbestemmelser. Vederlagsretten gir verken bruker eller rettighetshaver noen avtalefrihet relatert til selve rettighetklareringen. Det er bruken som utløser krav på § 21-vederlag og rettighetshaver kan heller ikke stille vilkår slik de kan etter åndsverkloven §§ 16 og 20. Det bør vurderes om dette skal presiseres i bestemmelsen.

§ 7 Rettighetshavers rett til oppsigelse av forvaltningsavtale
Gramo viser til Norwacos kommentar for § 7. Norwaco er godkjent som oppkreving- og fordelingsorgan for § 21 på området for videresending.

§ 9 Regler for medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner
Siden Gramo oppkrever og fordeler vederlag helt uavhengig av medlemskap og i fravær av individuelle rettigheter (tvangslisens) - så mener vi at vederlagsinteressen bør veie tyngst i helhetsvurderingen av *“representert på en rimelig og balansert måte i beslutningsprosessen.”* Gramos beregninger på utøversiden viser at ca. 3% av medlemsmassen kan ha krav på å få utbetalt over 40% av det totale vederlaget. Tilsvarende viser beregninger at utøvere med mindre enn kr 3000 i vederlag utgjør opp mot 80% av antall vederlagsberettigede utøvere.

§ 10 Rettigheter for rettighetshavere som ikke er medlemmer i den kollektive forvaltningsorganisasjon
Gramo støtter departementets forslag.

§ 11 Generalforsamling
Gramo støtter at forslaget tilpasses praksis der bl.a. beslutningskompetanse kan delegeres til styret.

Generalforsamlingen kan ikke delegere hvorledes vederlag som ikke kan fordeles individuelt, skal brukes. I Gramo vil dette i all hovedsak dreie seg om foreldede krav på vederlag hvor det ikke har vært praktisk mulig å finne frem til rett rettighetshaver, både for utøvere og produsenter. Gramo ønsker at departementet gir en nærmere klargjøring for hva slike midler kan benyttes til, og hvem som kan motta slike midler fra Gramo. Vi omtaler også dette nedenfor i vår kommentar til § 12.

§ 12 Medlemmenes stemmerett
Gramo er enig i at loven ikke skal sette begrensninger for fullmakter. Dette innebærer at den kollektive forvaltningsorganisasjonen selv kan velge å avgrense medlemmenes adgang til å bruke fullmakter, på bakgrunn av hvor lenge medlemskapet har vart og/eller på bakgrunn av hvilke beløp medlemmet har opptjent. Det forutsetter naturligvis en vurdering av *“rimelig og balansert”* og vi viser her til vår kommentar ovenfor til § 9.

Gramos innkrevde vederlag, jf. åvl. § 21, skal fordeles 50/50 mellom rettighetshavergruppene, jf. forskrift til åndsverkloven § 3-6 (1). Denne oppdelingen av vederlagsinteressen er også avspeilet på Gramos generalforsamling - der saker som bare angår den ene rettighetshavergruppen kun kan stemmes over av medlemmer tilhørende denne rettighetshavergruppen. Fellessaker avgjøres med 50/50 stemmevektning mellom de to grupperingene - dvs. at det gjennomføres avstemming i hver av rettighetshavergruppene.

Siden beløp som ikke kan fordeles (kalt "kollektive midler") ikke kan gjøres krav på fra noen vederlagsberettiget, tilfaller etter dagens praksis beløpet Gramo - med styret som øverste organ mellom generalforsamlingene. Gramo ber derfor lovgiver utforme klare regler for hvordan kollektive midler skal behandles "*rimelig og balansert*" på Gramos generalforsamling med tanke på stemmereglene og formål som er i tråd med CRM-direktivet.

§ 15 Generelt

Gramos generelle kommentar er at kollektiv forvaltning av rettigheter gir generalforsamlingen mindre handlingsrom på rettighetsområder med obligatorisk klarering. I disse tilfellene forvaltes også rettigheter for ikke-medlemmer, som ikke skal forskjellsbehandles. Dette mener vi også vil innvirke på avgjørelser om fradrag og kollektive midler. Gramo vil også spille inn at brukers tillit til at innkrevd vederlag utbetales individuelt, er viktig. Dette vil etter vårt syn styrke brukers betalingsvilje.

§ 16 Adskillelse av vederlagsmidler i regnskapet

Gramo mener ordet "aktiva" bør byttes til "eiendeler". Regnskapsloven benytter ordet «eiendeler».

§ 17 Bruk av vederlagsmidler

Gramo er positive til denne hovedregelen og viser til vår kommentar ovenfor til § 15.

§ 19 Fradrag

Som kommentert ovenfor oppkrever og fordeler Gramo vederlag uavhengig av medlemskap. Vi støtter lovforslagets ordlyd, spesielt andre ledd som presiserer nødvendige og dokumenterte kostnader.

Gramo ønsker at departementet klargjør nærmere hvem som kan ha rett på fradrag, jf. lovforslagets tredje ledd. Vi legger til grunn at likebehandling skal innfortolkes i bestemmelsen.

§ 20 Fordeling

Gramo støtter bestemmelsen, men mener et saklig unntak fra dette vil være små organisasjoner med lave vederlag der etablering og drift av systemer for individuell avregning vil koste mer enn selve vederlaget.

§ 27 Lisensvilkår mv.

For Gramo og åvl. § 21, jf. forskriften § 4-3 er det vederlagsnemnda som avgjør tvist om "rimelig vederlag". Vi legger til grunn at den nye CRM-loven ikke regulerer det samme på åndsverklovens område.

§ 48 Tilsyn

Vi viser til Norwacos høringsvar og støtter dette.

§ 52 Ikrafttredelse

Gramo ber om at loven trer i kraft tidligst fra 1. januar 2021.

3. Utkast til endringer i åndsverkloven - avtalelisens

Gramo mener departementets Alternativ I med Patentstyret som godkjenningsorgan er mest hensiktsmessig. Vi viser til, og støtter, Norwacos høringsvar om dette.

Dette alternativet vil etter vårt syn medføre strengere krav og bedre forutsigbarhet når Patentstyret er godkjenningsorgan. Alternativ II, med kontroll i etterkant, mener vi lettere kan føre til uønskede situasjoner der både rettighetshavere og brukere blir stående igjen som tapere.

4. Åndsverklovens rekkevidde for nærstående rettigheter - vernespørsmålet

For Gramo kan en endring av vernereglene medføre økte administrative kostnader og flere datatekniske tilpasninger i forbindelse med ikrafttredelse. Det vil være svært komplisert og kostnadskrevende å implementere endrede verneregler midt i et kalenderår. Gramo anmoder sterkt om at en eventuell endring får ikrafttredelse 1. januar.

Departementets forslag innebærer at norske utøvere mister retten til vederlag fra Gramo. Stortingets forutsetning var at vederlagsplikten ikke skulle bli svekket.

Videre mener Gramo at endringen ikke er utredet godt nok i høringsnotatet med tanke på Norges EØS-forpliktelser.

Med vennlig hilsen
for Gramo

Lars Bakketun
Daglig leder
SIGN